

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Валентина Димитрова Шарланова,
Тракийски университет - Стара Загора, Педагогически факултет,
катедра „Педагогически и социални науки“

относно дисертационен труд
на тема „Формиране на преносими умения у учениците – 1. – 4. клас чрез
учебното съдържание по технологии и предприемачество“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в област на висшето образование 1. Педагогически науки, професионално
направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика)

Автор на дисертационния труд:

Ангелина Ничева Калинова

Научни ръководители:

проф. дн Румяна Илчева Неминска и проф. д-р Мария Славова Тенева

Представените документи за придобиване на научната и образователна степен „доктор“ отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за развитие на академичния състав в Тракийски университет – Стара Загора.

1. Актуалност на тематиката и познаване на проблема

През последните две десетилетия формирането и развитието на ключови компетентности, преносими умения и компетентностният подход заемат важно място в образователните политики, концепции и практики. В основата са на компетентностни рамки, стандарти, програми на европейско и национално ниво.

Участват в целеполагането на обучението на всички етапи на средното образование. Изследователският интерес на докторантката е насочен към обучението по технологии и предприемачество в първи – четвърти клас и възможностите за формиране на преносими умения чрез обучението по този предмет.

Това, че Ангелина Калинова познава проблема, от една страна, проличава от самата разработка. От друга има две предпоставки, които обуславят това. Първо, през 2016 година тя завършва магистърска степен по начална педагогика, а непосредствено преди това придобива бакалавърска степен по специалността „Предучилищна и начална педагогика“. В резултат, докторантката има съвременна академична подготовка в изследваната област. Второ, тя работи като начален учител, има натрупан практически опит и има възможност сама да реализира експерименталната работа.

Следователно, с основание може да се твърди, че тя познава проблема и има потенциал да предложи решение за формирането на преносими умения чрез обучението по технологии и предприемачество.

2. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд включва 259 страници основен текст, 10 страници използвана литература с 127 източника (от тях 112 заглавия - на кирилица, 9 - на латиница и 6 интернет източника). Разработени са 14 приложения. Дисертацията е структурирана в: увод, четири глави, обобщение и изводи, приноси на дисертационния труд, „ползвана“ литература и приложения, представени в отделно книжно тяло. Счита за по-уместно приносите на дисертационния труд да са структурирани след използваната литература.

Разработката има силни страни по отношение на теоретичния анализ, изследователския продукт, емпиричното изследване, направените обобщения, изводи. По-конкретно те са:

- *Правилно формулирани основни параметри на изследването* - цел, задачи, хипотеза, обект и предмет.

- *Теоретичната рамка на дисертационното изследване*, представена в първа глава. Направено е проучване на научна литература и нормативни документи свързани с компетентностния подход. Обсъжда се мястото на преносимите умения като цел в учебни програми по технологии и предприемачество за първи – четвърти клас.
- *Целесъобразният подбор на изследователските методи и критериите и показателите* за оценяване на резултатите от приложението на модела на учебно съдържание за формиране на преносими умения. Счита се за съществен позитив на разработката използването на метода определен от автора „наблюдение с участие“ (Днес все повече в научната литература и в практиката намират място методите известни като “participatory action research” и “action research”). Изборът на критерии и показатели и тяхното групиране в клъстери е обвързано с преносими умения и обозримите проявления в поведението на ученика. Така чрез отчитане равнището на формиране на преносимите умения се оценява ефективността на модела на учебно съдържание.
- *Представените нормативни основания за разработване на авторския модел*. Контент-анализът на учебните програми по технологии и предприемачество по отношение на ключовите компетентности и на преносимите умения и представянето на развитието на учебния предмет „Технологии и предприемачество“ водят до установяването на дефицити и необходимост от разработване на система от дейности, създаващи условия за развитие на преносими умения. Насочват към разработване на авторския модел.
- *Подробното описание на модела*. Добре планираното и после „преживяно“ изследване водят до прецизно и полезно за педагогическата практика представяне на съдържателния компонент. От процесулния компонент се вижда гъвкаво използване на система от подходи - личностно-ориентиран, конструктивистки, мултисензорен, синергетичен, Адлериански. Осъзнатото акцентирание върху правото на избор на ученика създава условия той да бъде в активна позиция.
- *Включването на начални учители за експертна оценка на дисертационния продукт*. Това позволява да се очертае още по-добре приложната стойност на

модела. Създава се възможност моделът да се развива и усъвършенства, да се популяризира. Постига се единство между съдържателните и процесуални компоненти на обучението.

- *Задълбоченият анализ на резултатите* от апробирането на дидактическия модел и направените изводи въз основа на анализа. Впечатление прави както онагледяването с таблици и графики, така и отразяването на изследването със снимки.

Приноси

Като цяло приемам формулираните от докторанта приноси от дисертационното изследване. За най-значими считам практико-приложните приноси:

- Разработеният дидактически модел за обучението по технологии и предприемачество, чрез който се създават благоприятни условия за прилагане на личностно ориентиран подход, създаване на позитивна, творческа среда и формиране и развиване на преносими умения;
- Предложената авторска система от учебно-трудова задачи;
- Контент-анализът на учебните програми по технологии и предприемачество за всички класове на началното училище.

3. Преценка на автореферата и публикациите

Авторефератът отговаря на изискванията за такъв вид разработка да отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд. Авторът представя пет публикации, свързани с темата на дисертационния труд. Три от тях са публикувани в годишници, една в списание „Образование“ и една в сборник с доклади от научно-практическа конференция.

4. Препоръки

Представеният авторски модел би имал истински смисъл и научно-приложна стойност, ако в бъдеще още по-широко се популяризира чрез научни публикации и участие в научни и образователни форуми. Особено ценно би било използването на различни квалификационни форми с начални учители – курсове, уъркшопи, майсторски класове, обмен на добри практики – за осъзнаване на философията на модела и развитие на нагласи и умения за прилагането му. Представянето на

модела пред директори и други специалисти, отговорни за вземане на решение за материалното осигуряване на обучението, би разширило неговата практическа реализация.

Заключение

Дисертационният труд на тема **„Формиране на преносими умения у учениците – 1. – 4. клас чрез учебното съдържание по технологии и предприемачество“** отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилника за развитие на академичния състав в Тракийски университет – Стара Загора.

Като имам предвид актуалността на избрания проблем, обхвата и на проведеното изследване, посочените силни страни и научните приноси на дисертационното изследване, убедено изразявам своята положителна оценка относно дисертационния труд на Ангелина Ничева Калинова. Предлагам на Уважаемото научно жури да й присъди образователната и научна степен „доктор” в научната област 1. Педагогически науки и професионално направление 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика).

10.12.2021.

гр. Стара Загора

Изготвил становището:

(доц. д-р Валентина Шарланова)